

Asia: VN/34059/2021

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi toisen asteen koulutuksen kehittämishankkeeseen liittyvistä säädösmuutoksista

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Suomen opinto-ohjaajat ry kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta hallituksen esitykseksi toisen asteen koulutuksen kehittämishankkeeseen liittyvistä säädösmuutoksista.

Yleisiä huomioita:

SOPO ry haluaa huomauttaa, että toisen asteen kehittämishanke on keskittynyt pääosin ammatilliseen koulutukseen, ja lukiokoulutus on tarkastelussa sivuutettu lähes kokonaan. Jos tarkoitus oli tasavertaisesti kehittää toisen asteen koulutusta, niin se jää kehittämisehdotuksissa toteutumatta.

SOPO ry pitää tärkeänä toisen asteen koulutuksen kehittämistä duaalimallin pohjalta, kuitenkin niin että mahdollistetaan erilaiset opintojen yhdistelemiset. Lukiolaiselle voisi olla perusteltua opiskella ammatillisesta koulutuksesta esim. erilaisia ”kortteja”, kuten hygieniapassi, työturva, ensiapu jne. Ammatillisen toisen asteen opiskelijalle saattaa olla mielekästä vahvistaa yhteisiä tutkinnon osia suorittamalla lukio-opintoja. Tämä mahdollisuus ei kuitenkaan poista sitä, että ammatillisella toisella asteella tulee varmistaa kaikille opiskelijoille riittävä lähiopetuksen määrä.

Nykyinen LOPS on ongelmallinen opintojen yhdistämisessä, esimerkkinä opintojaksot, jotka venyvät yli periodin, johtuen useasta moduulista tai aineyhdistelmiin perustuvat opintojaksot. Samoin viisi pakollista ylioppilaskirjoitusainetta näyttäytyvät työläiltä tästä näkökulmasta.

Opiskelusuunnitelman tekeminen kahden eri koulutusjärjestelmän välillä on näillä reunaehdoilla haasteellista.

Ammatillisen koulutuksen rahoituksen muuttaminen oppivelvollisten rahoitukseksi ja jatkuvan haun rahoitukseksi on toimiva. Perusrahoituksen lisääminen oppivelvollisten rahoituksessa on hyvä suunta.

Yksilöllisten opintopolkujen suunnittelu vaatii ammattitaitoista opinto-ohjausta. Tämän takaavat pedagogisesti koulutetut opinto-ohjaajat, joilla on työhön tarpeeksi hyvät resurssit. Yhdellä opinto-ohjaajalla voi perusopetuksessa ja toisella asteella olla maksimissaan 200 ohjattavaa. Viimeaikaiset koulutuspoliittiset muutokset ovat lisänneet opinto-ohjauksen merkitystä kaikilla koulutusasteilla, esimerkkinä pidennetty oppivelvollisuus jälkiohjausvelvollisuuksineen. Mainittujen muutosten vuoksi opinto-ohjauksen opiskelijamäärää olisi syytä laskea 200 suosituksesta entisestään.

Toisen asteen koulutus, sekä ammatillinen että lukiokoulutus, on siis ollut suurten muutosten kohteena viime vuosina. Näiden aiemmin toteutettujen uudistusten vaikutuksia tulee pystyä luotettavasti arvioimaan ennen kuin toimeenpannaan lisää laajoja muutoksia. Kiirehtimisen sijaan tulisi keskittyä laatuun. Lisäksi tehtyjen muutosten kerrannaisvaikutuksia tulisi miettiä huolellisesti ennalta, ja pyrkiä samalla jo ennakoimaan ratkaisuja muutosten aiheuttamiin käytännön ongelmiin.

Muutokset ovat kuormittaneet koko koulutuksen kenttää: koulutuksen järjestäjiä, kuntien ja kaupunkien sivistysjohtoa, koulujen rehtoreita ja opettajia. Paineita koulutuksen kentällä ovat lisänneet myös koronapandemia etäopetuksineen ja sota Ukrainassa, joka on tuonut uusia tarpeita esim. järjestää lisää valmentavaa opetusta. Lisäksi nopeasti etenevät valmisteluprosessit lyhyine kuulemisaikoineen eivät kannusta aitoon dialogiin.

Kaksoistutkinnon suorittamisesta ja yhteishausta:

On hyvä, että kaksoistutkinnon suorittamista helpotetaan ja sen asemaa edistetään monella tavalla, ja että se tullaan mainitsemaan lain tasolla. Opintojen yhdistäminen on monesta näkökulmasta hyvä ja hyödyttävä asia, sekä yksilön että yhteiskunnan.

Esityksen mukaan yhteishaussa lisätään mahdollisuus hakea suoraan yhteishakuun, jotta hakija saisi nopeammin tiedon pääsystään kaksoistutkinto-opintoihin. SOPO ry ei kannata ehdotusta, sillä nykyinen yhteishaun malli antaa jo nyt ammatilliseen koulutukseen haettaessa mahdollisuuden rastittaa "olen kiinnostunut lukio-opinnoista". Mielestämme kahden tutkinnon valintaprosessi on tällä hetkellä vakiintunut ja sujuvaa.

Suora haku kaksoistutkintoon vaikuttaa osin ongelmalliselta. Ensinnäkin oppilaitokset joutuisivat yhteishaussa varaamaan erikseen paikkoja kaksoistutkintoon pyrkiville ja vain ammatilliseen

perustutkintoon pyrkiville. Miten paikat tulisi jakaa, jos kyseessä on esimerkiksi yksisarjainen opetusryhmä (20 aloituspaikkaa)? 10 + 10? Joutuisiko siis hakija, joka on epävarma pääsystään kaksoistutkintoryhmään, varmuuden vuoksi hakemaan saman perustutkintoon kaksi kertaa?

Toinen ongelma on, jos paikat toiseen ryhmään eivät tule täyteen, mutta toiseen jäädytään varasijoille. Pystytäänkö luomaan järjestelmä, joka tunnistaa ryhmienväliset paikat, jotta mahdollisten vapaiden paikkojen täyttäminen tapahtuu yhteishaun sisällä olevalla logiikalla? Mikäli tällainen ei toimi, ja vapaiden paikkojen haku menee jatkuvaan hakuun, muutos ei ole mielekäs.

Kaksoistutkinnon suorittamisen kustannukset tulee myös arvioida tarkoin ja taata sekä ammatillisen että lukiokoulutuksen järjestäjille todellisia kustannuksia vastaavat resurssit. Lukiokoulutuksen osalta tulee ottaa huomioon myös ylioppilastutkinnon järjestämiseen liittyvät kustannukset sekä huomioida laskelmissa lisääntynyt ylioppilaskirjoitusten uusiminen.

Kaksoistutkinnon suorittamisen vaikutus nuorten hyvinvointiin:

Kouluterveyskysely ja monet muut mittarit kertovat huolestuttavia tietoja nuorten hyvinvoinnista.

Toisen asteen kaksoistutkinto on vaativa kokonaisuus ja sen suorittaminen ei sovi kaikille. Ei ole tarkoituksenmukaista ohjata nuoria hakemaan entistä laajemmin kaksoistutkintoon, mikäli opiskelijan ymmärrys suorittamisen vaatimuksista tai yläkoulusta hankittu tietopohja opintoja varten ei ole riittävä. Jos epävarmat hakijat hakeutuvat suorittamaan kaksoistutkintoa, vaarana on kaksoistutkinto-opintojen keskeyttämisen kasvu. Opinnot keskeyttämään päätyville nuorille tämä voi tarkoittaa turhia epäonnistumisen kokemuksia. Nykyisen mallin mukaan hakijalla on joustavampi mahdollisuus hakeutua ja myös jättää kaksoistutkinto-opinnot pois opinnoista, jos ne eivät opintojen alussa etenisikään suunnitellulla tavalla.

Ammatillisen perustutkinnon laajentamisesta:

Ammatillisen perustutkinnon laajentaminen on kannatettava uudistus, joka sekä vähentää oppilaitoksen byrokratiaa sekä lisää opiskelijoiden yksilöllisiä opiskeluratkaisuja. Olisi kuitenkin toivottavaa, että opiskelija voisi perustutkinnon sisällä laajentaa opintojaan kokonaisilla tutkinnon osilla, vaikka ne olisivat yli 30 osaamispistettä. 30 osaamispisteen rajausta voi jossakin tapauksissa olla liian vähän, eikä tämä rajausta mielestämme palvele opiskelijaa.

SOPO ry pitää siis esitettyä mahdollisuutta laajentaa ammatillista perustutkintoa yli 180 osaamispisteen kannatettavana, mutta asianmukaiset resurssit tulee huomioida tässäkin. Opiskelijan

yksilölliset tarpeet laajentaa omaa osaamistaan lukio-, ammatillisen koulutuksen - tai korkeakoulutuksen opinnoilla tulee huomioida paljon nykyistä paremmin. Tässä olisi kehitettävää myös lukio-opinnoissa. Joitakin ajallisia rajoituksia opintojen suorittamiseen on syytä tehdä, jotta suoritettavat tutkinnot eivät paisu liikaa. Lukio-opinnot on suoritettava pääsääntöisesti neljässä vuodessa.

Miten painotettu keskiarvo uudistuksen jälkeen lasketaan? Ja jos muodostetaan yksi todistus, jossa on eri tutkintoalojen opintoja, voidaanko ne laittaa samaan todistukseen?

Opinto-ohjauksen merkitys haku- ja nivelvaiheissa:

Opinto-ohjauksella on suuri merkitys mielekkään ja hakijan osalta mahdollisimman oikean opiskelualan löytämiseen. Toisen asteen yhteishakuun valmistaudutaan peruskoulun yläkoulun aikana. Opiskelijat tutustuvat hakumahdollisuuksiin oppilaanohjauksen oppitunneilla, oppilaanohjaajan ohjauksessa, TET-harjoittelussa sekä vieraillemalla toisen asteen kouluissa.

Jokaiselle oppivelvollisuuttaan suorittavalle perusopetuksen oppilaalle saadaan tieto kahden tutkinnon suorittamismahdollisuuksista oikea-aikaisella ja riittävällä oppilaanohjauksella.

Ylipäänsä on huomioitava opinto-ohjauksen suuri merkitys oppijan opintopolulla sekä nivelvaiheen saattavassa että vastaanottavassa päässä, myös siirtymässä toiselta asteelta korkea-asteelle.

Lindqvist Paula
Suomen opinto-ohjaajat ry